

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Regula Morum. Sive Dictamen Conscientiæ

**Babenstuber, Ludwig
Reichlin, Alphons
Hepper, Johann Baptist**

Salisburgi, 1697

Articulus I. Quarum Rerum invincibilis detur Ignorantia?

urn:nbn:de:hbz:466:1-39970

liter, & in invincibiliter Erroneam; juxta qualitatem videlicet ignorantia, quæ vel vincibilis, vel invincibilis esse potest, & ratione cujus Conscientia errare dicitur, Verum cum non omnibus liqueat, quarum rerum apud homines sit invincibilis ignorantia, operæ pretium est, super hoc argumento impræsentiarum differere. Sit igitur

ARTICULUS I.
*Quarum Rerum invincibilis detur
Ignorantia?*

§. I. *Explicantur termini.*

SUMMARIUM.

1. *Quid sit ignorantia pura negationis, privationis, & prava dispositionis?* 2. *Quid ignorantia juris, & facti?* 3. *Quotuplex sit ignorantia juris?* 4. *Quid sit ignorantia Vincibilis; quid invincibilis?* 5. *Quomodo hæc duæ sint dignoscendæ?*

I. **Q**Uædam ignorantia puræ negationis dicitur, estque carentia scientiæ in subiecto ad sciendum non apto; vel simpliciter, ut in lapide; vel pro certo tempore, statu &c. V. G. in infante, amente. Et hæc est nescientia potius, quam veri nominis ignorantia, ut censet D. Th. 1. 2. Q. 76. a. 2. habetque locum in Angelis, quos cum multa lateant, quæ nôsse minimè possunt, ea nescire potius, quam ignorare dicendi sunt. Cæterum ignorantia propriè dicta dividitur in eam, quæ est privationis; & in eam, quæ est prava dispositionis. Prior est carentia scientiæ in subiecto apto ad sciendum: qualis est in homine adulto & rationis compote, dum res illas, quas scire potest, ignorat. Posterior est deceptio & error positivus in eo, qui judicat, aliter rem esse, quam est: sicuti faciunt hæretici, Judæi, & alii errantes Differt

B 2

igitur

igitur ignorantia privationis ab ignorantia pravæ dispositionis, quòd hæc præter carentiam scientiæ veritatis importet adhæsi-
nem positivam intellectus ad falsitatem contrariam: illa verò
consistat in sola carentia scientiæ, quam quis potuit, aut debuit
habere.

II. Alia præterea est ignorantia juris, alia facti; quas Arimoto-
les 3. *Ethic. c. 1.* vocavit ignorantiam universalium, & particula-
rium. Ignorantia juris est, qua quis ignorat legem, vel præceptum
superioris aliquid præcipientis, vel prohibentis. Ignorantia facti
est, qua quis ignorat ipsam rem præceptam; ejusve conditionem,
ex qua actio moralis quoad suam bonitatem, vel malitiam depen-
det. V. G. si quis ignoret, lectionem libri hæretici esse prohibi-
tam; vel abstinentiam à carnibus die Veneris esse præceptam ab
Ecclesia, is habet ignorantiam juris. Si verò sciat, libros hæreticos
esse prohibitos, vel abstinentiam à carnibus die Veneris esse præ-
ceptam, nesciat tamen, certum aliquem librum esse hæreticum;
vel cibum, quem comedit, esse carnem, tunc laborat ignorantia
facti.

III. Porrò ignorantia juris tot modis dividitur, quot jura igno-
rari contingit. Jus autem ad præsens institutum est triplex: videlicet
Naturale, Divinum positivum, & Humanum. Jus naturale,
prout communiter sumunt Morales Theologi, est illud dictamen,
seu lumen rationis rationali creaturæ à DEO naturæ Authore in-
ditum, quo, quid faciendum, vel omittendum sit, cognoscat. De
illo dicitur *Rom. 2. gentes, quæ legem (scriptam nimirum) non ha-
bent, naturaliter* (id est, ex dictamine rationis naturalis) *quæ legis
sunt, faciunt.* Dicitur quandoque Divinum. DEUS enim ipse, qui
naturam condidit, est juris hujus Author, & Institutor. Quòd si
referatur ad tempus sui ortus, naturale dicitur: nam unacum natu-
ra nascitur, & non postea aliqua Divina, vel humana auctoritate
condi-

conditur. Quocirca licet ejus præcepta in Decalogo inveniantur expressa, tamen ante Decalogum lapideis inscriptum tabulis, erat scriptum in tabulis humani cordis, nostræque naturæ congenitum: Jus Divinum positivum est, quod naturæ necessariò non conjunctum ad regendos homines DEUS pro tempore instituit. Tale jus erat lex vetus, sive Mosaica de cæremoniis, ritibus sacrificiorum, ordine judiciorum &c. apud Judæos. Tale quoque est hodie lex nova, sive Evangelica continens præcepta circa fidem, sacrificium, administrationem, & susceptionem Sacramentorum &c. Jus humanum est illud, quod conditur auctoritate humana: eaque vel Ecclesiastica, & dicitur jus Ecclesiasticum; vel civili, & dicitur jus civile. Atque de omnibus his juribus, eorumque præceptis dari quandoque ignorantiam, nemo, quem sciam, diffitetur. Quare, ut ad id, de quo dubitatur, propius accedamus,

IV. Nota ulteriùs, ignorantiam aliam esse *invincibilem*, aliam *vincibilem*. *Invincibilis* est, quæ adhibita morali diligentia ad inquirendam veritatem superati, ac tolli non potuit: idque ex istis capitibus, quòd vel non dubitet homo de opposito, nec cogitet de ulla obligatione inquirendi: vel quamvis ejusmodi obligatio venerit in mentem, facta tamen sufficienti inquisitione cognitio veritatis acquiri non potuit. Exemplum habes, si rusticus v. g. legat librum hæreticum, de quo vel non dubitat, nec cogitat esse hæreticum: vel, si dubitavit, & interrogavit Parochum, hic responderit, librum non esse hæreticum. Sanè hic rusticus non potuit adhibita morali diligentia venire in cognitionem veritatis, & consequenter laborat ignorantia invincibili. Hæc ignorantia etiam dici solet *antecedens*: eò quòd antecedit omnem actum voluntatis, sitque proinde nec directè nec indirectè voluntaria. Unde ulteriùs vocatur *inculpabilis, justa, probabilis*: quia nempe reperitur in homine citra omnem culpam, atque

ex illa operans excusatur ab omni peccato: sicuti infra pluribus dicitur. Ignorantia *vincibilis* est, quæ morali diligentia superari, ac tolli potuisset. Solet vocari *consequens*: quia sequitur actum voluntatis vel directum, vel interpretativum: Adeoque vel directè, vel indirectè, vel interpretativè est voluntaria. Quare præterea appellatur *injusta*, *improbabilis*, *culpabilis*. quæ epitheta tunc ei conveniunt; quando est circa rem cognitu necessariam, & quam operans scire tenetur. Ex quo apparet, non omnem ignorantiam vincibilem, & quam quis vitare potuit, imputari ad culpam; sed quam vitare potuit, & debuit. Hinc ego innocenter ignoro, quid rei contineant nova heri ab aliis lecta. Nam licèt hoc scire potuissem facillimè, si placuisset interrogare; scire tamen non debui: quia nulla lege ad vitandam similitum ignorantiam obligor. Cæterùm quæ dicta sunt hætenùs de ignorantia, debent etiam intelligi de inadvertentia & oblivione. Potest igitur oblivio, & inadvertentia dividi, sicut ignorantia, in invincibilem, & vincibilem: item in eam, quæ est Juris, & quæ est Facti, atque in alia membra dividenda antè recensita.

V. Ex dictis jam facilè colligitur, unde quis possit dignoscere ignorantiam vincibilem & invincibilem, unamque discernere ab altera. Ut ignorantia quæppiam, sive juris, sive facti, sit invincibilis, nulla cogitatio, dubitatio, vel suspicio de illa re, quæ agitur, in intellectu operantis debet actualiter præcedere. Secùs enim, siquid ejusmodi venerit in mentem, v. g. si occurrat cogitatio, rem fortè esse malam, vel periculofam; vel esse magis expendendam: vel si oriatur dubium de illius honestate, jam non erit ignorantia invincibilis, sed vincibilis, & culpabilis; nisi fortè adhibita quoque sufficienti diligentia veritatis notitia haberi non possit. Atque ita de hac re sentiunt Sayrus *lib. 2. Clau. c. 9. n. 20.* Carolus de Baccis *tract. 2. parte 2. sect. 1. n. 15.* Castropalao *tract.*

tract. 2. Disp. 1. pu. 15. n. 6. & alii, quos referunt. Verùm quanta debeat esse diligentia, quæ sit sufficiens ad auferendam ignorantiam, non potest certâ regulâ determinari. Prudentiùm itaque iudiciò res ista, consideratis omnibus, quæ ad tale officium, objectum, vel præceptum attinent, est metienda. His ita positis, sit

§ II.

Asseritur invincibilis ignorantia Facti, & Juris positivi tam Divini, quàm humani.

SUMMARIUM.

6. *Sententia Guilielmi Parisiensis. 7. Statuitur invincibilis ignorantia Facti. 8. Et Juris positivi. 9. Hæc utraque ignorantia excusat à peccato.*

VI. **D**ari ignorantiam invincibilem Facti negavit Guilielmus Parisiensis *tract. de legibus c. 21.* ut refert Sayrus in *Clavi regia c. 9. n. 21.* eo potissimùm argumento persuasus, quòd homo, ut docebat, sit obligatus non solum ad externam veritatis inquisitionem sitam in consultando, studendo &c. sed etiam ad fundendas ejus inveniendæ gratiâ preces, procurandamque Conscientiæ munditiem. His præstitis, aiebat, Deum nunquam passurum, ut quis erret in facto particulari. Ita in sententia Guilielmi maritus, cui loco legitimæ conjugis clam alia supponeretur, non teneretur quidem externâ diligentiam explorare, quænam esset ea fœmina, quando bona fide crederet esse suam; si tamen interiùs per orationem, & pœnitentiam esset benè dispositus, immutaretur Divinitùs cor suppositæ, ut se ipsam manifestaret, ne ex ignorantia fornicatio committeretur. Verùm hæc opinio hodie caret omni sapientium patrociniò, falsamque esse constabit ex dicendis. Itaque

VII. Dico

VII. Dico primo. Datur invincibilis ignorantia facti. Ratio est. illius ignorantia est invincibilis, de quo nulla cogitatio, dubitatio, suspicio aut saltem confusa notitia in intellectu ignorantis existit: ut vidimus in præced. §. ergo illa facti ignorantia est invincibilis, de quo nulla cogitatio, dubitatio &c. in intellectu ignorantis existit. Atqui hoc frequenter contingit; ut probat experientia. Quod sanè mirum non est: quid enim pronius, quàm circa tot particularia, & contingentia, eorumque circumstantias hominem falli penitus incogitantem? ita qui in venatione explodens bombardam traiecit hominem existimans, esse damam, non ignoravit quidem, esse illicitum necare hominem; at ignoravit, animal, quod percussit, fuisse hominem. Sic ementi equum v. g. furtò abactum certum esse potest, emptionem rei furtivæ esse prohibitam: at ignorat invincibiliter, equum, quem emit, esse furtò abactum: cum nulla in mentem veniat prudens ratio dubitandi, aut interrogandi venditorem. Sic edens, vel alteri porrigens cibum re ipsa venenatum optimè novit, vesci huiusmodi cibo, eumve præbere alteri, esse peccatum: at ignorat hîc & nunc, cibum esse venenatum; idque invincibiliter: quia nulla de hoc cogitatio, dubitatio, vel levissima conjectura occurrit.

VIII. Dico Secundo. Datur etiam invincibilis ignorantia Juris positivi tam civilis, & Ecclesiastici, quàm Divini. Ita communiter omnes D D. Ratio primi, & secundi est: quia notitia Juris positivi humani, ejusque legum, ac statutorum omnium singulis hominibus non est possibilis. Legum siquidem humanarum præcepta non ita connectuntur cum legis naturalis communibus principiis, ut ex iis inferri possint per discursum; sed potius dependent ex voluntate & libera ordinatione Legislatorum. Aliunde autem (v. g. lectione librorum, vel interrogatione peritorum) cognitionem eorum omnium comparandi sæpè multis occasio,

cāsio, atque facultas non suppetit. Unde facilè contingit, ut talibus aliquæ leges humanæ nequidem in mentem unquam veniant, nec ulla de illis cogitatio, vel dubitatio suboriatur. Sed hoc est illas ignorare invincibiliter; ergo. Ratio tertij est: quia ut docet S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 1. dantur infideles negativè, id est ejusmodi, ut eis infidelitas non imputetur ad peccatum: sed isti laborant ignorantia invincibili juris divini positivi: quippe, qui inter infideles nati, ac educati ob defectum prædicationis nihil unquam audiêrunt de Lege Evangelica, nec aliquid de fidei nostræ Mysterijs percipere potuerunt.

IX. Dico Tertio. Ignorantia invincibilis facti, & juris positivi tam divini, quàm humani excusat à peccato. Ita communissimè DD cum D. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. Ratio est manifesta: quia opus ex tali ignorantia factum non est voluntarium: ergo non est peccatum. Conseq. patet. nam *usque adeò* (ait S. Aug. L. de vera Relig. c. 14.) *peccatum voluntarium est, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.* Et sanè voluntarium esse de ratione peccati, est implicite definitum à tribus Pontificibus, Pio V. Gregor. XIII. & Urbano VIII. qui damnârunt hanc propositionem Michaëlis Baij: *ad rationem & definitionem peccati non pertinet ratio voluntarij.* Prob. jam Ant. omne voluntarium debet esse cognitum: quia nihil volitum, nisi præcognitum: sed opus ex simili ignorantia factum non est cognitum: cum hæc ignorantia omnem illius cognitionem removeat; ergo tale opus non est voluntarium. Conf. Opus, v. g. homicidium, ex invincibili ignorantia patrarum neque est voluntarium in se, neque in sua causa: ergo non est voluntarium. Conseq. constat. ant. prob. non in se: quia in se nullo modo est cognitum. Non in sua causa, videlicet ignorantia: nam ista sicut est penitus non volita, ita non potest esse causa voliti, sive voluntarij.

C

§. III.

An detur invincibilis ignorantia Juris naturalis?

SUMMARIUM.

10. Triplex genus præceptorum naturalium. 11. Prima principia practica non possunt invincibiliter ignorari. 12. Neque ad longum tempus præcepta naturalia ex illis proximè deducibilia, si absolute sumantur. 13. 14. An & quomodo aliqui Gentiles ignoraverint præcepta Decalogi? 15. Hæc præcepta possunt invincibiliter ignorari, si cum certis circumstantiis conjungantur. 16. Adstruitur invincibilis ignorantia juris naturalis quoad conclusiones remotas, & probatur ejus existentia ratione. 17. Ab experientia. 18. Ab absurdis sententiæ contraria. 19. 20. 21. 22. Proponuntur, & solvuntur objectiones.

X. **D**ati hanc ignorantiam multi negârunt antiqui Theologi, ut refert Sayrus in *Clavi L. 2. c. 9. n. 16*. Horum sententiam amplectitur præter alios recentes Theologos P. Vincent. Contenson, eamque acriter defendit *tomo. 3. Dissert. 6. c. 1. specul. 1*. Verùm opinio contraria, sicut hodie communis est, ita & vera censei debet. Quæ ut intelligatur, *notandum est*, Juris naturalis præcepta esse in triplici differentia. Quædam sunt prima & universalissima morum principia: ut, *bonum est faciendum: malum fugiendum. item: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris: & illud: summum bonum est amandum*. Quædam ex his per se notis principijs immediatè, ac citra operosam investigationem facillimo discursu colliguntur: sicut ea, quæ sunt expressa in Decalogo. Demum alia ita se habent, ut ex primis principijs, vel Decalogi præceptis non nisi mediatè, remotè per studium, atque difficilem discursum inferantur. talia sunt: *simplex fornicatio est fugienda. Injuriam tibi illatam propria auctoritate ne vindica*. Hæc, & similia cum à communibus morum principijs multum distent, non
cuivis

cuius humano intellectui etiam post accuratam veritatis inquisitionem clarè innotescunt: idque vel inde colligitur, quòd constet, non modò Ethnicos, atque indoctos, sed etiam Christianos, doctòsque fuisse inventos, qui crederent, ista jure naturæ non esse prohibita. Exempla referemus paulò inferiùs. Nunc

XI. Dico primo. Jus naturale quoad prima principia practica ab adulto rationis compote non potest invincibiliter ignorari. Ratio est manifesta: quia prima principia morum v. g. *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Parentes sunt honorandi &c.* Non minùs per se, & ex sola terminorum apprehensione sunt evidèntia, quàm prima principia Metaphysica: *quodlibet est, vel non est: totum est majus sua parte: si ab equalibus demas equalia, manent equalia &c.* Ergo sicut hæc nemo rationis compos penetra-
tis terminis ignorat invincibiliter, ita nec illa, ergo vera est assertio. Atque hæc est ratio, propter quam SS. PP. passim dicunt, legem naturalem à DEO scriptam esse in cordibus hominum, nec ignorari posse à quoquam. Aug. in Psal. 118. conc. 25. *Nullus est, qui facit alteri injuriam, nisi qui sibi fieri nolit. & in hoc transgreditur nature legem, quam non sinitur ignorare, dum id quod facit, non vult pati.* Et noster Beda Venerab. in eundem Psal. *Planissimum, & Apertissimum est omni homini illud præceptum: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Hieronym. in Epist. ad Algas. q. 8. *Nullus hominum est, qui hanc legem nesciat. Idcirco justum DEI judicium est scribentis in corde humani generis: quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.*

XII. Dico secundo. Præcepta naturalia secundi generis, qualia sunt, quæ exprimuntur in Decalogo, quamvis absolutè considerata non possint ignorari invincibiliter longo tempore, possunt tamen sic ignorari, si occurrant cum aliqua certa circumstantia. Prima pars dicti ostenditur. Nam licèt ea præcepta non

sint prima, & immediata principia Juris naturalis, sunt tamen conclusiones ita immediatæ, & evidenter ex illis inferibiles, ut vel levissima diligentia, quam in dubio nemo non tenetur adhibere, ad earum illationem sufficiat: ergo evidens est, adhibita morali diligentia neminem rationis compotem latere dicta præcepta, & consequenter non posse ignorari invincibiliter. Conseq. patet. Ant. declaro. Hæc propositio: *summum bonum est amandum*, est primum principium Synteresis, & axioma lumine naturæ notum. Fac aliquem huic veritati assentiti. Quid jam facilius homini DEUM non ignorantem, quam subsumere: *DEUS est summum bonum?* hoc autem factum naturaliter, & evidenter sequitur: ergo *DEUS est amandus: ergo nulla blasphemia offendendus: ergo certo tempore colendus*. Sed istæ conclusiones sunt præcepta primæ tabulæ; ergo præcepta primæ tabulæ facillimè & evidenter ex primo legis naturalis principio inferuntur. Eodem modo præcepta secundæ tabulæ deducuntur ex alio principio: *quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris*. Quid enim? an non statim ex illo sequitur: *ergo ne occidas, ne moecheris, ne fureris &c.* si paulùm in temet reflexus sublimas, quòd talia tibi fieri non velles?

XIII. Objicies. Multi Gentiles licita putârunt flagitia plurima, eaque enormia, quæ prohibentur in Decalogo: ergo hujus præcepta non ita facilè deducuntur ex primis principiis præcticis, sicut asserimus. Ant. Ostenditur. Germani, ut refert Julius Cæsar *lib. 6. de Bello Gallico*, olim furari credebant esse licitum. Lacedæmones quoque, ut est apud Plutarchum in vita Lycurgi, adulteria minimè existimabant prohibita. Hinc officii, atque honoris contestatio erat, amicum amico suam uxorem communicare. Grammatici gens Æthiopica, uti testatur Solinus *c. 43. histor.* solas matres revereri, ac honorare, patribus

tribus verò nihil reverentiæ exhibere solebant. De Scotis narrat S. Hieronymus *l. 2. adversus Jovin.* eos, cùm per sylvas porcorum greges, pecorùmque armenta reperissent, non in hæc, sed in pastores involâsse, eorùmque nates, fœminarum verò papillas abscidisse, hâsque solùm ciborum delicias arbitratos. *Masfagetes, & Derbices* (pergit Doctor Maximus) *miserrimos putant, qui agrotatione moriuntur; & parentes, cognatos, propinquos, cùm ad senectam venerint, jugulantes devorant, rectius esse ducentes, ut à se potius, quàm à vermibus comedantur.* Similia narrat S. Chrysoft. *homil. 4. in c. 1. ep. ad Rom.* Atque hæc omnia manifestè repugnant præceptis Decalogi, eisque expressè prohibentur; ergo verum est ant.

XIV. Respondetur. Per inveteratam apud illos populos peccandi consuetudinem factum quidem esse, ut licita putaverint ejusmodi fœda, atque nefanda: verùm id nostræ doctrinæ neutiquam obstat; quia ignorantia & error, in quo versabantur, erat vincibilis: nam poterant, ac debebant scire, illa opera mala esse: cùm hoc cognoscendi sufficientia in se haberent principia, ad quæ quia suapte malitia occæcati non respexerunt, tradidit illos DEUS in reprobum sensum, ut facerent ea, quæ non conveniunt, dicit Apost. *ad Rom. 1.* De pueris tamen usum rationis primùm adeptis, atque in illa morum feritate educatis dicendum est, eos dictarum turpitudinum, & vitiorum inhonestatem invincibiliter ignorare ad breve tempus potuisse: donec videlicet usum rationis paulatim pleniorum consecuti seipos consulerent, quidque licitum, illicitumque esset, ex practicis morum principiis: *bonum est faciendum: malum vitandum. Quod tibi non vis fieri &c.* cujuslibet intellectui citra alienum magisterium naturaliter inditis discerent, atque colligerent. Durum quippe videtur, eos pueros sub primum rationis crepu-

sculum, ejusque lucem necdum satis firmam statim de culpabili ignorantia condemnare, si majorum, parentum, civiumque suorum moribus, atque exemplis inducti scelera in objectione commemorata, quæ tanquam honesta prædicari, ac perpetrari quotidie videbant, & ipsi approbaverint. Ad breve igitur tempus ignorari posse invincibiliter ipsa præcepta Decalogi etiam absolute considerata, non est negandum.

XV. Jam posterior pars Conclusionis n. 12. statuta etiam probatur: illa præcepta, quæ ex se clarè innotescunt, interdum ob circumstantias à peccato apparenter excusantes redduntur cognitu obscura: ergo potest contingere, ut aliquem intellectum lateant, & quidem longo tempore. Conseq. videtur legitima. Ant. ostenditur: clarum est, mentiri esse peccatum: at non ita clarum est, id esse peccatum in necessitate ad conservandam vitam vel suam, vel amici. Quapropter non defuerunt, qui in hujusmodi casibus id esse licitum etiam cum juramento existimarent: ut habet Vasquez apud Thyrsium Gonzalez *de probabilitate. Dissert. 11. c. 5. n. 18* Clarum est, furtum repugnare justitiæ, & rectæ rationi. Verùm non omnibus statim liquet, esse prohibitum, ne quis furetur malis divitibus ad largiendum bonis pauperibus eleemosynam. Similiter clarum est, semet vel alterum, qui est innocens, occidere rem esse pessimam: non tamen est omnibus evidens, mortem sibi consciscere evitandi acerbissima tormenta, vel castitatem conservandi gratrà esse facinus culpabile. Demum: non est adeò cuivis apertum, esse peccatum interficere commilitonem in prælio gravissimè faucium absq; spe vitæ cum morte inter maximos dolores luctantem, atque interfici enixè rogantem: quemadmodum Saul rogavit Amalecitem: *Sta super me, & interfice me &c. 2. Reg. c. 1.*

XVI. Dico tertio. Quoad præcepta à communibus principiis

pijs practicis remota, seu conclusiones, quæ ex illis mediatè per operosam argumentationem inferuntur, sæpè datur invincibilis ignorantia juris naturalis. Ita communis sententia. Probatur primo. Nullus Doctor, quantumcunque Sanctus & sapiens gaudet privilegio nunquam errandi in illis, quæ docet circa jus naturale: sicuti constat experienciâ, & suadet ratio. Nam sæpè aliqua sunt jure naturæ prohibita, quorum malitia ita fugit humanam notitiam, ut viri plurimi & probi & docti existiment, esse licita, vel solùm lege positiva prohibita, alijs itidem probis & doctis oppositum sentientibus. Unde contingit, ut de eodem objecto ad jus naturale pertinente doceant opiniones contrarias, vel contradictorias, quæ non possunt esse simul veræ. Ita S. Th. docet, reum privatâ judicis scientia innocentem debere damnari ad mortem, si per allegata & probata in foro externo probatus sit nocens: alij hoc neque debere, neque posse fieri existimant. Similiter (ut alia omittam) de pluribus contractibus est magna controversia inter gravissimos Doctores, sintne usurarij, vel Simoniaci, an non? alij affirmant, alij negant. Da igitur (quod revera contingit) Doctores complures probos, & sapientes sentire, contractum esse usurarium; alios verò complures non minùs probos, & sapientes sentire, contractum non esse usurarium. Jam sic: in ista hypothefi alterutra sententia re ipsa est necessariò falsa, & contra jus naturale: ergo alterutri Doctores re ipsa errant contra jus naturale, & consequenter versantur in ejus ignorantia. At fortè vincibili. Quis autem ferat istud dicentem? cùm ejusmodi viri non nisi post diligens studium, accuratam argumentorum utriusque partis discussionem, fusas quoque ad Deum preces, quod sentiunt, pronuntient, ac scribant? sanè si his præstitis nihilominus errare in cognitione veritatis non sit errare invincibiliter, fateor, quid sit errare invincibiliter, me capere non posse. Confirm.

primo.

primo, Si quis à pueritia audiret, Doctores pietate, & sapientia præstantes judicate, contractum aliquem, qui re ipsa est injustus, esse justum, ac licitum: si videret præterea: illum contractum à suis civibus communiter celebrari, talis profecto ne minimam quidem conciperet suspicionem de iniquitate contractus: ergo invincibiliter ignoraret ejus malitiam: ergo laboraret ignorantia invincibili actionis jure naturali prohibita. Atqui hoc sæpè contingit: ergo sæpè datur invincibilis ignorantia aliquorum, quæ jure naturali prohibentur. Confirm. secundo. Multi errant invincibiliter in deductione conclusionum speculativarum Physicæ & Mathematicæ, tam etsi principia utriusque scientiæ sint eis notissima; quia nempe non omnes conclusiones speculativæ sunt æqualiter vicinæ principijs, sed aliqua multùm ab eis remotæ, & solum ingenijs acutioribus perceptibiles: ergo similiter errari potest invincibiliter in deductione conclusionum practicarum circa ea, quæ jure naturæ sunt vetita; quia, tametsi communia principia practica sint omnibus evidentiæ, aliqua tamen conclusiones ex illis deducibiles sunt valde remotæ, & non nisi magno labore, diuturna meditatione, & operosa argumentatione vix etiam à sapientibus eruuntur. Et hæc doctrina in nostro proposito vel ideo vera est, quòd intellectus in hoc statu naturæ lapsæ ad cognitionem veritatum moralium, quàm speculativarum longè sit invalidior.

XVII. Probatum secundo. Invincibilis ignorantia juris naturalis sæpè deprehensa est, hodièque deprehenditur in multis non modò rudibus, sed etiam doctis & sapientibus: ergo vera est communis sententia. Conseq. patet. Ant. ostenditur: Cicero quàm Latinorum eloquentissimus, tam summus Philosophus *de Offic. L. I. c. de just.* illatas injurias privata autoritate ulcisci licitum esse putavit: nam *primum*, inquit, *justitiæ munus est, ut ne quis cui noceat, nisi lacessitus injuria.* Censuit præterea *Lib. I. Tuscul.*

Tuscul. q. q. fas esse mortem sibi consciscere majoris miseræ declinandæ gratia. Divinus Plato, mentiri non esse vitium credit, quando quis ob confessionem veritatis in gravissimum discrimen conjiceretur, dixitque, in eo eventu esse utendum mendacio tanquam helleboro. Quid? quòd Durandus in 4. dist. 33. q. 2. fornicationem juri naturali non esse graviter contrariam existimaverit? Docent cum P. Haunoldo graves DD, reum justè damnatum ad hauriendum venenum, ad pugionem pectori infigendum, posse per semet exsequi eam sententiam, suâque manu venenatum poculum ori admoveere, & pectori pugionem infigere, Alij e contra id negant. Ecce! versantur hic DD. in quæstione spectantè ad jus naturæ. Nemo eorum post accuratam veritatis inquisitionem, & quantumvis diligens studium dicere audet, sibi certò constare, quidnam reo jus naturale circa hanc executionem vetet, vel permittat: ergo manifestum est, eos istius juris obligationem in hoc eventu ignorare invincibiliter. Nam toties aliqua obligatio ignoratur invincibiliter, quoties adhibitâ ad comparandam ejus notitiam debitâ diligentia adhuc non certò constat; sed hoc contingit in casu nostro; ergo. Quod DD. in hac materia sæpè experiuntur, Confessarijs quoque non rarò usuvenit: nam multa audiunt ex penitentibus etiam adultioribus in pueritia contra jus naturæ commissa: quæ antea nunquam erant confessi, & de quorum malitia post aliquod primum tempus, & majorem judicij maturitatem scrupulum concipiunt. Tales ante ejusmodi scrupulum, ac suspicionem subortam ignorabant invincibiliter, se contra jus naturæ delinquere. Vasquez apud Sayrum in *Clavi reg. L. 2. c. 9. n. 19.* refert, se nôsse rusticum quemdam, qui sibi pius, ac misericors videbatur, si ægrotum cum morte luctantem in alteram partem versaret, ut citiùs animam exhalans ex maximis angoribus liberaretur. Et addit Vasquez, se factò diligenti examine

D

deprehen-

deprehendisse, id hominem ex invincibili ignorantia fecisse. Idem Author narrat de quodam Roderico Diaz, qui existimans, perpetuitatem matrimonij non esse præceptam jure naturæ, filias suas abstulit primis maritis, & alijs nuptui tradidit.

XVIII. Probatur tertio ab absurdis, quæ ex sententia contraria sequuntur. Negata juris naturalis invincibili ignorantia sequitur primo, homines rudiores non posse tutâ conscientiam inire ullum contractum, quantumvis eum licitum censeant viri doctissimi ac sapientissimi, quando à parte rei injustus est, atque illicitus. Hoc autem quàm sit absurdum, quis non videt? sequela constat: nam si contractus sit reipsa injustus, & jure naturæ prohibitus, contrahentes id non possunt ignorare invincibiliter: ergo nec bona fides, nec ignorantia (quippe non invincibilis, & inculpabilis) illos à peccato excusat. Sequitur secundo, nullam quæstionem ad jus naturæ spectantem absque peccato posse resolvi probabiliter etiam quacunque magna probabilitate. Patet sequela. Nam si quis Doctor in ea resolutione erraret, vincibiliter erraret, & alijs præberet occasionem sectandi sententiam contrariam juri naturæ, atque aded peccandi ex errore, ac ignorantia illius. Si non erraret, committit se saltem manifesto periculo errandi; cum nesciat, an sua sententia sit juri naturæ conformis, an non? quod tamen scire & potest, & teneretur. Immo sequitur Tertio, Theologis omnibus vel esse penitus abstinendum à decisionibus casuum, & controversiarum ad jus naturale pertinentium; vel semper in favorem partis tutioris pronuntiandum. Si enim hujusmodi quæstiones aggrediantur resolvere, id facere nunquam poterunt, quin & se, & alios exponant periculo contra jus naturale culpabiliter errandi. Quod si relicta in medio controversiarum discussione tutiorem partem semper esse tenendam pronuntient, plurimum aggravant suave Christi jugum, & aliorum conscientias nimis arctant: quod & ipsum juri naturæ adversatur.

XIX. Obj-

XIX. Objicies primo. Nulla ignorantia consequens est invincibilis: omnis ignorantia juris naturalis est consequens: ergo nulla ignorantia juris naturalis est invincibilis. Major est certa, minor probatur. Omnis ignorantia, quæ oritur ex nostro peccato personali, est consequens: omnis ignorantia juris naturalis oritur ex peccato personali; ergo omnis ignorantia juris naturalis est consequens. Major constat: quia talis ignorantia sequitur actum voluntatis, estquæ voluntaria in sua causa. Minor probatur: nam imprimis, quando erratur contra communia juris naturalis principia, id non aliunde provenit, quàm quòd ratio per concupiscentiam, aliàmve passionem impediatur, ne dicta principia ad particulare operabile debite applicet. Secundaria vero hujus juris præcepta quæcunque non ignorantur, nisi propter pravas consuetudines, vel habitus corruptos, veluti docet S. Th. 1. 2. q. 94. a. 6. ergo vera est minor, quæ erat probanda. Ita quoad substantiam Contenson. Respondeo conc. mai. neg. mi. ad hujus probationem fateor, id, quod dicitur de communibus principijs, verum esse, quando sumuntur, ut sunt in se, sive in quantum clarè, atque explicitè innotescunt operanti, non autem, si considerentur, ut continent implicitè, confusè, atque obscurè quædam præcepta, & conclusiones particulares valdè remotas. sicut enim error, vel ignorantia circa ejusmodi conclusiones non semper oritur, ut hætenùs ostendimus, ex concupiscentia, aliàve passione, ita nec error contra communia principia, quatenùs eas dicto modo continent. De secundarijs præceptis similiter constat ex dictis: si enim sint conclusiones propinquæ communibus principijs, atque ex eis facile inferibiles, non est negandum, eorum ignorantiam absolutè spectatorum sæpenumerò provenire ex prava peccandi consuetudine, & habitibus corruptis: sicut colligitur ex solutione object: n. 13. propositæ.

ligantur etiam ea, quæ à communibus principiis juris naturæ valde distant, obscura, multumque abstrusa, verum non est, pravæ consuetudines, habitusque vitiosos esse semper in causa, quod ignorentur. Neque id docuit S. Th. loc. cit. nam loquitur manifestè de præceptis secundarijs, *quæ sunt* (ut ibi habet in corp. art.) *quasi conclusiones propinquæ principiis.*

XX. Obijcies secundo. *Faciendi, quod in se est, DEUS non denegat gratiam*: ut dicit axioma Theologicum. ergo sollicitè, ac sincerè, prout oportet, inquirenti veritatem quamcumque circa jus naturale, ejusdemque manifestationem à DEO petenti DEUS infallibiliter manifestabit, juxta promissionem Christi: *Quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Ergo quicumque laborat ignorantia juris naturalis, ideò laborat, quia veritatem non quæsit, ut tenebatur, nec DEUM satis ardentè oravit, ut illuminaretur. Ergo sequitur, nullam ignorantiam juris naturalis esse invincibilem, quia omnis dicta ratione vinci, atque deponi potest à quolibet. Respondeo, illud axioma Theologorum esse solùm intelligendum de his, quæ sunt necessaria ad salutem. Atqui non omnis notitia cujuslibet veritatis ad jus naturale pertinentis est necessaria ad salutem: consequenter immeritò asseritur, facienti, quod in se est ad inveniendam quamcumque veritatem in iis, quæ circa jus naturæ sunt apud Doctores controversa, DEUM illam revelaturum, ne erret in operando. Secus pari jure audebo dicere, veritatem Doctori Theologo facienti quod in se est ad eam inveniendam in quæstionibus circa jus naturæ controversis à DEO certò detectum iri, ne erret in docendo. Sed consequens est falsum, & contra experientiam, qua constat, S. Thomam, aliósque Doctores Sanctissimos & Sapientissimos etiam post diligenter inquisitam veritatem, post summum studium, post fusas ad DEUM preces, ne errare se permetteret, nihilominus in rebus ad
jus

jus naturæ spectantibus docere contraria, & consequenter alterutram illorum sententiam esse re ipsa falsam, juriq̄ naturæ repugnantem, quod est formalissimè hujus juris laborare ignorantia, & quidem invincibili, ut patet ex dictis. Atque hinc etiam, quid sit dicendum ad illa verba S. Script. constat. Enim verò, si ex dicta promissione Christi non sequitur, Doctori quantumcunque sollicitè quærenti, ac pulsanti teneri Deum aperire veritatem, ne contra illam erret in docendo; etiam non sequitur, teneri manifestare veritatem ad jus naturæ pertinentem facienti diligenter inquirendo, quod in se est, ne contra eam erret in operando. Quòd si quis dicere vellet, Deum promississe revelationem veritatis quærenti illam ad operandum, non verò ad docendum, gratis hoc diceret: nam verba script. allata sunt universalia.

XXI. *Objicies Tertio.* Quilibet homo tenetur observare omnia omnino præcepta naturalia ad se pertinentia: ergo omnium eorum debet habere, vel potest habere notitiam, & consequenter nullum ignorat invincibiliter. Conseq̄ patet: quia potentia observandi præcepta, quæ hîc supponitur, necessario importat illorum notitiam: quod enim est nobis ignotum, vel cujus notitiam habere non possumus, etiam observare non possumus. Confirm. Opera Juri naturæ adversa sunt intrinsecè mala: ergo datur præceptum DEI prohibens, ne quis ea committat. Hoc autem præceptum est observatu possibile: quia Deus non jubet impossibilia. Atqui non esset observatu possibile, si homo nullam haberet de illius existentia notitiam, vel nullam acquirere diligenter indagando posset. Ergo quotiescunque homo ignorat eius præcepti existentiam, suâ culpâ ignorat: non enim ignoraret, si debitam diligentiam in inquisitione veritatis adhibuisset.

Respondeo, hoc argumentum evidenter instari in ignorantia facti, vel circumstantiæ particularis. Ostendo. Datur, ut

omnes fatentur, præceptum DEI absolute prohibens, ne quis accedat ad non suam: item, nequi contrahant matrimonium cum impedimento dirimente: Modò sic: Quilibet homo tenetur observare præceptum de non accedendo ad alienam: item præceptum de non contrahendo matrimonium cum simili impedimento: ergò quilibet debet habere vel potest habere notitiam de qualitate mulieris, ad quam vult accedere, & de impedimento dirimente matrimonium. Pater conseq. Quia sublata horum notitia homines non possent semper vitare violationem dictorum præceptorum. Sicut igitur contingit, ut quis, non obstante absoluta prohibitione DEI, ne similes actus fiant, accedat inculpabiliter ad non suam per ignorantiam invincibilem inductus, quòd sit sua, quemadmodum Jacob accessit ad Liam: vel ut contrahatur matrimonium cum impedimento dirimente, aut etiam bona fide consummetur ob ignorantiam invincibilem alicujus facti: v. g. quòd etiamnum vivat prior maritus: ita contingit, ut quis non obstante obligatione absoluta servandi præcepta legis naturalis incidat in præcepti cujusdam particularis ignorantiam invincibilem, atque ex hac existimet v. g. esse mentiendum propter salutem proximi; vel furandum malis divitibus ad largiendum eleemosynas bonis pauperibus.

XXII. In forma dist. Ant. tenetur observare omnia præcepta naturalia, & permittitur quandoque illa transgredi materialiter conc. & nunquam permittitur transgredi materialiter nego Ant. & distingo Conseq. ergo omnium debet habere, vel potest habere notitiam, quando DEUS non permittit eorum transgressionem materiale conc. dum hanc permittit, nego Conseq. atqui DEUS non rarò permittit, ut homo sua præcepta transgrediat materialiter, involuntariè, & consequenter absque culpa Theologica, ut primùm vidimus in illis, qui ea violant ex ignorantia

rantiâ facti, vel circumstantiâ particularis; & meritò asserimus contingere in iis, qui violant jus naturale quoad præcepta valde remota à primis principiis, casusque multum abstrusos, atque difficiles, de quibus Doctores disputant, an legis divinæ prohibitio ad illos se extendat, vel non? Sicut enim facientem quod in se est in inquisitione veritatis circa factum vel circumstantiam particularem DEUS non tenetur illuminare, sed permittit, ut inculpatè incidat in ignorantiam invincibilem, atque adeò ex errore legem suam materialiter violet: ita neque semper tenetur illuminare facientem quod in se est in inquirenda veritate circa res ad jus naturæ pertinentes; sed potest interdum permittere, ut inculpatè incidat in earum ignorantiam invincibilem, & hac ratione aliquod dicti juris præceptum ex errore materialiter transgrediatur. Itaque potentia observandi præcepta per se loquendo, & quoties illorum transgressio imputaretur in culpam, importat quidem præceptorum notitiam, per accidens tamen, quando illorum transgressio non imputatur in culpam, estquæ solum illicita materialiter, talem notitiam non importat: quia tunc solum est potentia præcepta non transgrediendi formaliter, non autem est potentia non transgrediendi tam formaliter, quàm materialiter. Hæc autem, & non illa exposcit præceptorum notitiam.

Ad Confirm. fatendum est, ejusmodi opera esse haud dubiè intrinsecè mala, darique præceptum illa prohibens: Dico tamen interdum contingere, ut DEI permisso intrinseca eorum malitia unaque præcepti prohibentis existentia etiam post accuratè inquisitam veritatem operantem lateat. Neque hîc sequitur, ejusmodi præceptum non fore observatu possibile: ut enim sit possibile, non requiritur, ut homo semper habeat illius notitiam, sed sufficit, si eam toties habeat, quoties præcepti transgressio imputaretur in culpam: tunc autem certissimè habet, vel saltem habere diligenter indagandò potest. Sicut igitur non sequitur

quitur, præceptum aliquod juris positivi non esse observatu possibile, vel DEUM jubere impossibilia, quando homo invincibiliter ignorat illius præcepti existentiam: ita nil tale sequitur, quando ignorat invincibiliter, aliquod præceptum juris naturalis existere.

§. IV.

An juris naturalis invincibilis ignorantia excuset à peccato?

SUMMARIUM.

23. *Sententia Jansenii & aliorum negativa.* 24. *Eorum fundamenta ex S. Script.* 25. *Ex ratione.* 26. *Statuitur, & probatur Sententia affirmans ex Autoritate.* 27. *ratione.* 28. *ab absurdis sententia contraria.* 29. 30. 31. *Solvuntur Argumenta opposita.*

XXIII. **N**egat Cornelius Jansenius Iprarum Episcopus *lib. 2. de statu naturæ lapsæ c. 2. & seqq.* apud Gonetum *in Dissert. de Probabilitate a. 7. §. 2.* Negat insuper Sinnichius *in Saule Ex-Rege.* & quidam Wilhelmus Wendrochius, qui Theologum Salisburgensem se finxit, *in Dissert. de Probab. Epistola 5.* Montaltii subnexa. His accedit Antonius Celladeus, contra quem agit Terillus *in lib. de Reg. Morum.* Eundem errorem ante hos omnes erravit Lutherus carpens propterea Theologos Orthodoxos *in cap. 12. Genes.* per hæc verba: *scholastici dicunt, invincibilem ignorantiam reddere excusabiles: tanta cæcitas est (pergit nebulo) in Papa Scholis & Ecclesiis.* Luthero adhæsit Hieronymus Zanchius & ipse hæreticus, cujus verba refert Gonet *loc. cit. falluntur (inquit) Scholastici, cum talem ignorantiam, quam invincibilem vocant, idèo à peccato excusant, quia invincibilis est, ut loquuntur.*

XXIV. Ad suadendum hoc falsum dogma arguunt primo

ex

ex pluribus S. Script. locis, ubi multa ex ignorantia facta appellantur peccata. Ita David suas ignorantias inter peccata refert *Pf. 24. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.* Deinde in lege veteri sacrificia fiebant non minùs pro ignorantia, quàm pro peccato: ut constat ex *Levit. 4. Lucæ 12.* dicitur de ser-vo, *qui non cognovit voluntatem Domini sui, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Abimelech, dum Saram voluit accipere in uxorem, invincibiliter ignoravit, eam esse conjugem Abraham, & tamen hoc factum ipsius vocatur peccatum *Genesis 20.* Immò Judæi ex ignorantia crucifixerunt Christum testante Apost. *1. Corinth. 2. si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* & nihilominùs reprehenduntur ab Apostolorum principe Actor 3. quod Authorem vitæ interfecerint. Demum S. Paulus de semetipso fatur, quòd misericordiam DEI sit consecutus, quia ignorans fecerit in incredulitate, *1. ad Timoth. 1.*

XXV. Arguunt secundo in hunc modum argumento, quod est Achilles Jansenii. Quidquid est homini voluntarium, est ipsi imputabile: sed invincibilis ignorantia juris naturalis est homini voluntaria; ergo est ipsi imputabilis. Atqui ignorantia homini imputabilis eum non excusat à peccato; quidquid enim ex tali ignorantia agit, malè agit, culpabiliter agit. Ergò invincibilis ignorantia juris naturalis non excusat à peccato, *mai.* est certa. *mi. prob.* invincibilis ignorantia juris naturalis est effectus & pæna peccati originalis: ergo est nobis voluntaria voluntate capitis. Conseq. patet: nam eo ipso, quòd hominibus culpa Adæ sit hoc modo voluntaria, etiam id, quod ex ea profluit, ipsis esse voluntarium censei debet: sed culpa Adæ est hominibus voluntaria voluntate capitis; ergo &c. Ant. verò probatur: cognitio rerum ad jus naturale pertinentium est homini connaturalis, eique connaturaliter debita: unde nemo illâ caruisset, si fe-

E

licissi-

licissimus innocentiae status perseverasset : ergo ignorantia juris naturalis ratione peccati originalis, atque in poenam illius obfusa est humanis intellectibus, & consequenter vitiosa, mala, atque culpabilis est. Et hinc apparet, inquit, discrimen quod inter ignorantiam juris naturae, & juris positivi versatur, cur nempe illa, non autem haec sit vitiosa, & homini imputabilis? nam juris positivi cognitio non est humanae naturae connaturaliter debita: cum legum positivarum institutio pendeat ab extrinseco DEI beneplacito: est vero connaturaliter debita cognitio juris naturae: eo quod jus istud condatur cum ipsa natura, sitque in intimis humanae rationis visceribus radicum. Quapropter non juris positivi, sed juris naturae ignorantia est effectus & poena peccati originalis. Verum contra haec breviter

XXVI. Dico. Invincibilis ignorantia Juris naturalis excusat à peccato. Ita communis Catholicorum. Hodie praesertim, postquam Alexander VIII. Anno 1690. die 20. Decembris oppositam sententiam damnavit. Probatur Primo, Authoritate SS. PP. S. Chrysoft *homil. 13. in Epist. ad Rom.* ita habet: *Nemo unquam ignoranter peccavit &c. Si enim ignoranter peccaverunt, indigni utique erant, qui poenas darent.* S. August. *lib. 3. de libero arbit. cap. 19.* inquit: *non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras; sed quod negligis querere, quod ignoras.* Quis autem magis invitus ignorat, quam qui ignorantiam etiam per diligentem, immo diligentissimam inquisitionem veritatis vincere non potuit? Doctor Angelic. *q. 7. de pot. a. 7. ad 3.* ita pronuntiat: *Dicendum, quod ignorantia, quae est omnino involuntaria, non est peccatum &c. & in 1. 2. Q. 74. a. 1. ad 2. si defectus (inquit) apprehensivae virtutis nullo modo subjaceret voluntati, non esset peccatum nec in voluntate, nec in apprehensiva virtute, sicut patet in his, qui habent ignorantiam invincibilem.* Iterum *Q. 76.* ita claudit corpus Articuli. 3. *si sitialis*

lis ignorantia, quæ omnino sit involuntaria, sive quia est ejus, quod quis scire non tenetur, talis ignorantia omnino excusat à peccato. Neque distinguunt SS. Doctores inter invincibilem ignorantiam juris positivi, & juris naturalis, sed loquuntur universim de omni ignorantia invincibili. Et sanè nullam esse causam distinguendi, statim patebit. Quare

XXVII. Probatur secundo conclusio ratione fundamentali. Quidquid tollit voluntarium, excusat à peccato: omnis ignorantia invincibilis tollit voluntarium; ergo omnis ignorantia invincibilis excusat à peccato. Minor est certa: quia voluntarium definitur *id, quod est à principio intrinseco cum cognitione*: ergò voluntarium necessariò importat cognitionem: cùm nihil sit volitum, quod non præcognitum. Quidquid ergo tollit cognitionem, tollit voluntarium. Atqui omnis ignorantia invincibilis tollit cognitionem: quod enim ignoratur invincibiliter, nullo modo præcognoscitur; ergò omnis ignorantia invincibilis tollit voluntarium. Major, quam negant Adversarii apud Gonetum ubi suprâ §. 1. prob. primo. Hæc propositio: *Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium*, damnata est ab Ecclesia, ut suprâ meminimus §. 2. n. 9. ergò est certissimè falsa: ergo certissimè vera est hæc illi opposita: *Ad rationem & definitionem peccati pertinet voluntarium*. Ergò quidquid tollit voluntarium, tollit peccatum, & consequenter excusat à peccato. Probatur eadem Major secundo. Omnis actus moralis, & humanus est voluntarius: omne peccatum ab homine commissum est actus moralis, & humanus: ergo omne peccatum est voluntarium. Minor est certa: major probatur: omne liberum est voluntarium: omnis actus moralis & humanus est liber: ergò est voluntarius. Ex his syllogismis formo hunc tertium: quidquid aufert ab actu rationem liberi, aufert rationem peccati, & excusat à peccato:

peccato: quidquid tollit voluntarium, aufert ab actu rationem liberi, ergo quidquid tollit voluntarium, aufert rationem peccati, & excusat à peccato. Dices fortè, ad peccatum actuale satis esse liberum & voluntarium voluntate capitis, hec autem non auferri per ignorantiam invincibilem. Respondeo, hoc dicere esse plusquam absurdum. Quia plusquam certum est, ad culpam personalem requiri libertatem, & voluntarium personæ actuale, & in actu secundo: ut docet expressè S. August. *lib. de duabus animabus cap. 11.* illis verbis: *Nec peccatum, nec rectè factum imputari cuiquam justè potest, qui nihil fecerit propria voluntate.* Et quid multa? hæc propositio: *in statu naturæ lapsæ ad peccatum mortale & demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium ac liberum fuit in sua causa, peccato originali, & voluntate Adami peccantis.* Hæc, inquam, damnata est ab Alexandro VIII. Anno ac die paulò antè memoratis.

XXVIII. Probatum Conclusio tertio ab absurdis. Nam si vera est sententia Jansenij: sequitur primo, esse illicitum in praxi amplecti opinionem probabiliorem, immò probabilissimam, relictà minùs probabili. Consequens est absurdum, & communi Theologorum adversum; ergo. Sequela majoris probatur: quia fieri potest, ut opinio probabilior, in mò probabilissima, sit reipsa falsa, & juri naturæ contraria, eo ipso, quòd sit opinio, quæ est essentialiter assensus fallibilis. In hypothese igitur, qua talis sententia supponitur falsa, eam secutus in operando non excusatur à peccato: quia revera violat jus naturale. Violatio verò juris naturalis est semper peccatum, sive id jus operanti sit notum, sive ignotum quacunque ignorantia vincibili, vel invincibili, ut docet Jansenius. Sequitur secundo, hominem quandoque peccare necessariò, & inevitabiliter. Ostenditur. Da militem v. g. cui conscientia ex invincibili errore dicet, commilitonem in pugna
gra-

gravissimè faucium, utque interficiatur, per omnia chara orantem, sibi hic & nunc esse occidendum. Quid agat jam, ut evitet peccatum? si commilitonem non occidat, agit contra conscientiam, quæ præcipit, ut occidat: ergo peccat. Si verò occidat, agit contra jus naturale, quod prohibet, ne occidat: ergo iterum peccat. Sive igitur occidat, sive non occidat, peccat necessariò necessitate inevitabili. Sequitur tertio, temeritatis ac summæ imprudentiæ reos esse, quotquot scribunt de rebus moralibus, vel tractant publica munia ad justitiam pertinentia: ut Senatores, judices, causidici &c. Nam si quilibet error quantumcunque invincibilis circa jus naturale culpabilis est, tales moraliter certi sunt, se graviter quandoque lapsuros, licet accuratam, ne id fiat, diligentiam adhibuerint. Ergo scientes ac volentes sibi imponunt necessitatem peccandi. Ergo stultè & temerè suscipiunt ejusmodi munera: quippe à nemine citra peccatum administrabilia etiam adhibita magna diligentia. Idem valet de Medicis, Chirurgis, & alijs, qui gerunt officia, vel profitentur artes rei publicæ necessarias: nam fieri non potest, ut hujusmodi munera exerceant sine necessitate peccandi etiam contra jus naturale, si vera est sententia, quam impugno. Sequitur quarto, Sanctissimos, atque Doctissimos Ecclesiæ Doctores gravissimè peccasse scribendo & docendo, per quod tamen magnum meritum apud Deum, & insignem laudem apud homines sibi comparasse, hætenus semper existimati sunt. Immo sequitur, ipsos in suo peccato inforuisse, eique immortuos, atque damnatos esse. Utraque sequela, quæ procul dubio est absurdissima, probatur: SS. Thomas, Bonaventura, Antoninus, Bernardinus, aliique Doctores de Ecclesia optimè meriti, docuerunt contradictoria etiam in quæstionibus ad jus naturæ spectantibus: ergo alterutri non solum ipsi errarunt contra jus naturale, sed etiam alijs, qui eos in speculatione & praxi sectantur, per sua scripta

scandalum, & occasionem similiter errandi, atque peccandi præbuerunt. Cùmque erronea sua dogmata nunquam retractaverint, sequitur, ipsos in peccato obstinatos, in eoque mortuos & consequenter damnatos fuisse.

XXIX. Neque probant aliquid fundamenta opposita. Ad loca sacræ script. & in primis ad illud Ps. 24. Respondeo, regium Prophetam loqui de ignorantia primitus vincibili, & culpabili. In eodem sensu accipiendum est, quod dicitur de servo ignorante voluntatem Domini sui Luc. 12. *Sed cur punitur ignorans?* (quærit Theodoretus apud D. Thom. in catena super Lucam) *quia cùm ipse potuisset (respondet) noluit, sed pigritans ipse fuit ignorantia suæ causâ.* Sacrificia quoque in veteri lege offerri solebant ad expiandam ignorantiam vincibilem: ut docet S. August. Lib. de Natura & Grat. c. 17. *Aliud est (inquit ibi) non curâsse scire: quæ negligentia peccata etiam per sacrificia quædam legis videbantur expiari. Aliud intelligere velle, nec posse.* De ignorantia Judæorû, qui Christum crucifixerunt, dubium non est, eam fuisse vincibilem. Idem dicendum, de ignorantia Pauli, cùm enim esset legis peritus, ac præfens Jerosolymis, dum Christus patravit miracula maxima: audiret præterea disputationes Apostolorum, & prædicationem S. Stephani, propriâ culpâ ignoravit Christum, ac veram Ecclesiam, quam persequebatur. Ad factum regis Abimelech dico, illum ex ignorantia invincibili Saram voluisse in uxorem accipere, atque ideo hac sua intentione non peccâsse Theologicè. Neque refert, id opus à DEO vocari peccatum, si contigisset: nam dicitur, futurum fuisse peccatum materialiter, atque hoc ipsum, ne fieret, voluisse DEUM in gratiam Abrahæ sui amici impedire. Alij, ut refert Gonet §. 3. existimant, dictam ignorantiam fuisse vincibilem, eò quòd ille Rex non satis diligenter inquisiverit, an Sara fuerit uxor Abrahæ, & ideo judicant, Abimelech verè fuisse peccaturum,

rum, si eam duxisset. Sive jam hoc, sive illud sit verum, allatum exemplum nihil favet Adversarijs. Nam si illa ignorantia dicatur vincibilis, perperam huc adducitur, & omninò præter rem: quia præsens controversia solùm est instituta de ignorantia invincibili. Si dicatur invincibilis, urget Obijcientes: cùm enim sit ignorantia facti, probat contra ipsos, ignorantiam invincibilem facti non excusare à peccato, quod tamen nobiscum affirmant. Et sanè cùm hoc, tum alia exempla ac testimonia S. Script. loquuntur ut plurimùm de ignorantia facti, vel juris positivi, quam excusare à peccato, si sit invincibilis, etiam adversarij fatentur.

XXX. Jam ut solvatur argumentum ex ratione petitum, operæ pretium est ostendere, quam inconsequenter philosophentur Jansenistæ, dum concedunt, invincibilem ignorantiam juris positivi esse inculpabilem, idque negant de invincibili ignorantia juris naturalis; & quàm nulla sit ratio disparitatis, quàm inter utramque reddere conantur. Affero igitur, etiam juris positivi notitiam à Deo semel conditi, ac promulgati, ut hominem dirigat pro statu, in quo est constitutus, esse debitam naturæ innocenti, eique non nisi propter peccatum denegari posse. Unde si Adam non peccasset, non minùs omnium legum positivarum, quàm naturalium scientia fuisset imbuti: per ejus verò culpam factum est, ut utrimque cæcutiamus æqualiter. Cùm enim omnis miseria, & omne malum ab illo felicissimo statu debuerit exulare, etiam ignorantia juris positivi, quæ planè est magnum malum, in eo reperiri non potuit. Quòd ergo inveniatur in hoc statu naturæ lapsæ, effectus & pœna originalis peccati est. Confirm. Infidelitas negativa est pœna peccati originalis: ut docet S. August. *epist.* 10. & Sanctus Thomas 2. 2. 2. 10. a 1. sed infidelitas negativa est invincibilis ignorantia juris positivi, legis videlicet Evangelicæ; ergo aliqua invincibilis ignorantia juris positivi

tivi

tivi est pœna peccati originalis. Si aliqua; dic, quæso, cur non qualibet? nõnne omnis defectus cognitionis naturæ innocenti debita est quædam illius miseria, & vulnus intellectûs, non minùs, quàm malitia, infirmitas, & concupiscentia sunt miseriæ, & vulnera appetitûs? sed istæ omnes sunt pœnæ peccati originalis; ergo & omnis ejusmodi defectus cognitionis, sive ignorantia. Itaque vel omnis ignorantia invincibilis excusat à peccato, vel penitùs nulla, etiam secundùm adversariorum principia: quia vel omnis est pœna peccati originalis, vel penitùs nulla. Atqui non penitùs nulla invincibilis ignorantia à peccato excusat, ut ipsi concedunt: ergo omnis excusat. In forma argumenti concedo majorem, nego minorem, Ad hujus probat. conc. ant. nego Consequent. quædum probatur, nego mai. quia non omnes effectus, & pœnæ peccati originalis nobis censentur esse voluntariæ, atque culpabiles.

XXXI. Sanè si vera esset illa præmissa, sequeretur primo, motus concupiscentiæ non solùm eos, qui consensum voluntatis præveniunt, sed etiam, qui dissensui repugnant, esse formaliter & Theologicè peccata, hominique imputabilia: cùm fomes concupiscentiæ, sive appetitus sensitivi rebellio similiter ex primi parentis peccato oriatur. Sed consequens adversatur Trid. Concilio *sess. 1. c. 5.* dicenti, *concupiscentiam nocere non posse non consentientibus.* Sequeretur secundo, infidelitatem negativam esse pariter peccatum: quia & ipsa provenit ab originali peccato: sed hoc dicere repugnat definitioni Ecclesiæ, qua summi Pontifices §. 2. n. 9. relati damnârunt hanc propositionem Michaëlis Baij: *Infidelitas purè negativa in his, quibus Christus non est prædicatus, peccatum est.* Sequeretur tertio, amentes & phreneticos verè & propriè peccare, dum loquuntur verba blasphema, vel turpia: vel alios verberant &c. Immò cæcus à nativitate veram culpam contraheret, quando canem abacturus hominem fuste percuteret,

ret,

ret, quantumvis eum adesse invincibiliter nesciret. Amentia siquidem, phrenesis, & cæcitas, ex quibus illi miseri similia committunt, numerantur etiam inter effectus & pœnas peccati originalis. Has autem sequelas nemo sanæ mentis admiserit: ergo nec dictum Jansenij principium, ex quo deducuntur.

ARTICULUS II.

De Obligatione Conscientiæ Erroneæ.

Erroneam Conscientiam *cap. præced. art. 2.* illam esse diximus, quæ dicat esse licitum, quod est illicitum, vel illicitum, quod est licitum. Quod si ignorantia, sive error, ex quo nascitur hæc Conscientia, sit invincibilis, vocatur Conscientia invincibiliter erronea: si ignorantia, ex qua descendit, sit vincibilis, Conscientia vincibiliter erronea dicitur. Certum jam est, Conscientiam, quæ aliquid dicat agendum, vel omittendum per modum Consilij, ideoque *Consulens* vocatur, nullam inducere obligationem. Procedit igitur quæstio præsens de Conscientia erronea, quæ dicat aliquid tanquam ex præcepto agendum, vel omittendum. Dico de *Conscientia erronea*: nam rectam & veram obligare tam positivè, quàm negativè, fatentur omnes: idq; patebit ex dicendis. Nunc, ut ad rem ipsam veniamus, præcedat.

§. I.

Præmittuntur quedam de Ignorantia Vincibili.

SUMMARIUM.

1. *Quid sit ignorantia affectata, crassa, notabilis, levis?*
2. *An ignorantia vincibilis excuset à peccato?*
3. *Ignorantia primatùs vincibilis fieri potest invincibilis.*
4. *Similiter impotentia implendi præceptum liberè contracta fieri potest inimputabilis.*
5. *Inaqualitas peccatorum ex ignorantia.*

I. Descriptionem vincibilis ignorantia dedimus hoc *cap. art. 1.*

F

§. 1. n. 4.